

BESZÁMOLÓ

a Bocskai István Múzeum 2020. évi működéséről

BEVEZETŐ

Jelen beszámoló a képviselő-testület 2021. márciusi ülésére készült és a Bocskai István Múzeum 2020. évi működését ismerteti, amely nagyban eltért a korábban megszokottól, a hazánkat is jelentősen sújtó, világméretű koronavírusjárvány miatt. A folyton bizonytalan helyzethez való alkalmazkodás, a folyamatos változás- és válságmenedzselés új kihívást jelentett az intézmény számára, melyre azért tudtunk megfelelő választ adni, mert a korábbi években számos olyan folyamatot elindítottunk, amely segít számunkra átvészelni ezt a nehéz időszakot.

BESZÁMOLÓ

1. Fenntartás, személyi feltételek

A Bocskai Múzeum 8 éve működik Hajdúszoboszló Város Önkormányzatának a fenntartásában. A múzeum közfeladatát a muzeális intézményekről szóló 1997. évi CXL. törvény szerint látja el: gondoskodik a kulturális javak folyamatos gyűjtéséről, nyilvántartásáról, megőrzéséről és restaurálásáról, tudományos feldolgozásáról és publikálásáról, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatásáról. A múzeum irányító szerve Hajdúszoboszló Város Önkormányzatának Képviselő-testülete. Mint költségvetési szerv, önállóan működik. Pénzügyi feladatait a HGSZI látja el.

A múzeum létszámkerete 2020. január 1-től – a tavalyi 3 főről – **5 főre bővült**. Ez anynyiban jelent változást, hogy az eddig határozott idejű (évről-évre meghosszabbított) közalkalmazottak határozatlan idejű közalkalmazásba kerültek. Ezzel az intézmény végre hivatalosan is visszakapta azt a létszámot, amellyel 2012-ben, a fenntartóváltás előtt rendelkezett. (A megyei önkormányzati fenntartás utolsó éveiben ugyanis 5 fős létszámmal működött a múzeum, ami 3 főre csökkent, amikor a városi önkormányzat átvette az intézményt.) A 2013 és 2019 közötti 7 évben a múzeum számtalanszor kezdeményezte a létszámkeret fejlesztését, de csupán azt sikerült fokozatosan elérni, hogy egy-két fővel, egy-egy éves határozott időre, évről-évre kiegészíthessük a 3 fős létszámkeretünket. Ennek köszönhetően tulajdonképpen 2018 októberétől 5 közalkalmazottal működtünk, de ebből csak 3 tartozott a létszámkeretünkhöz, vagyis az állandó múzeumi személyzethez. Ez a helyzet változott meg 2020.01.01-től annyiban, hogy immár mind az 5 fő a létszámkeretünk része lett. Ez nagy előrelépést jelent, de hozzáteszem, hogy a fenntartónak 7 év kellett ezen lépés megtételére, ami azért sajnálatos, mert nagy valószínűséggel még több eredményt és sikert érhattünk volna el, ha a kezdetektől ekkora, vagy még nagyobb létszámkerettel dolgozhatunk. (Itt is megjegyzem, amit már annyiszor leírtam a fenntartónak az előző években, hogy a szomszédos – nem turisztikai érdekeltségű – városok múzeumi évek óta jóval nagyobb létszámkerettel működnek.) A 2020. év elején azonban nemcsak a létszámkeret 5 főre való bővítésére nyílt lehetőségünk, de ahhoz is támogatást kaptunk az önkormányzattól, hogy részt vehessünk a TOP-5.1.2-16-HB1-2017-00001 programban, melynek köszönhetően további **6 munkavállalót** sikerült 10 hónapon keresztül munkaviszony keretében foglalkoztatni. A foglalkoztatási időszakból 6 hónap bér- és járulékköltségét támogatta a program (ez nagyságrendileg 7,5 MFt-ot jelent), 4 hónap foglalkoztatási költségeit (önrészként, mintegy 5 MFt értékben) pedig az önkormányzat biztosította a számunkra, beépítve az önrész értékét a múzeum 2020. évi költségvetésébe. Ez **ÓRIÁSI SEGÍTSÉG** volt a múzeum számára! A 6 álláshelyre olyan munkavállalókat vettünk fel, akik már korábban is (több esetben évek óta) közfoglalkoztatottként dolgoztak a múzeumban. Ezzel egy olyan „félszakmai” munkaállomány jött létre, amely már „otthonosan mozgott” az intézményben és számos olyan gyakorlattal és tapasztalattal rendelkezett, amely a múzeumi munka elengedhetetlen sajátja. Ez az állomány

kiváló munkát végzett például a digitalizáció, vagy – muzeológusok felügyelete mellett – a műtárgyrevízió területén. Ezek olyan háttérmunkák, melyek nem túl látványosak, de jogszabály írja elő a teljesítésüket, melyre a pandémia időszaka kifejezetten alkalmas volt. (A támogatásból egyébként szakembereket – például muzeológusokat – nem tudtunk volna felvenni, mivel azok bérszintje még ha csak kevéssel is, de meghaladja a támogatás biztosította garantált bérminimum és minimálbér szintjét. Mivel azonban – a Fejedelmi Kincstár tartalomfejlesztésének többletmunkája miatt – szakember felvételére is szükségünk volt, ezért a bérmaradványunkból fél évre egy muzeológus-múzeumpedagógusnak a munkaviszonyban való foglalkoztatására is lehetőségünk nyílt, de sajnos e foglalkoztatás fenntartására 2021-ben már nem lesznek adottak a pénzeszközök. Minden esetre e foglalkoztatás miatt 6,5-ben realizálható a múzeum munkaviszonyban foglalkoztatott munkavállalóinak a létszáma 2020-ra vonatkozóan.) A közalkalmazottak és a munkaviszonyban foglalkoztatottak mellett továbbra is részt vettünk a közfoglalkoztatási programban, 10 fő közmunkás foglalkoztatásával. Ezzel a Bocskai István Múzeumban összesen 21,5 fő dolgozott 2020-ban, ami minden idők legnagyobb munkavállalói létszáma. (Ez azt jelenti, hogy a valóságban több munkavállaló dolgozott a múzeumban, mint a művelődési központban és könyvtárban együttesen, annak ellenére, hogy a múzeum létszámkerete hivatalosan 5 fő volt, a művelődési központé pedig 23 fő lett volna, de nem volt feltöltve.) Az alábbi táblázat jól mutatja, hogy miként fejlődött a múzeum létszáma az elmúlt években:

foglalkoztatástípus	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
közalkalmazott (létszámkeretben)	3	3	3	3	3	3	3	5
közalkalmazott (létszámkereten kívül)	0	0	0	1	1	1,5	2	0
közfoglalkoztatott	2	4	6	9	12	12	9	10
munkaviszonyban foglalkoztatott	0	0	0	0	0	0	0	6,5
ÖSSZESEN	5	7	9	13	16	17	14	21,5

Ahogy az a fenti táblázatból is látszik, 2014 óta a múzeum folyamatosan növelte a munkaállományát, hogy feladatait a lehető legjobban láthassa el. Ez a munkaállomány azonban meglehetősen aránytalan felépítésű. A szakképzetlen munkaerő (közmunkások, munkaviszonyban foglalkoztatottak) száma jóval nagyobb, mint a szakképzett munkaerőé. A képzetlen munkaerő „betanítása”, koordinálása, irányítása jelentős többletmunkát ró a szakalkalmazottakra és a múzeumigazgatóra, ami hosszútávon energiákat vonhat el a szakfeladatok ellátásától, és kiegészítéshez vezethet. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy 2020-ban a múzeum túllépett azon az actio radiuson, ami a munkaszervezet méretét meghatározza. Sajnos évek óta nem volt lehetőségünk a szakszemélyzet bővítésére, s a koronavírus járvány miatt vélhetően a közeljövőben sem lesz. A képzetlen munkaerő növelése azonban nem jelent kiutat ebből a kényszerhelyzetből, így 2021-ben kénytelenek leszünk csökkenteni az intézményben foglalkoztatott közmunkások létszámát. (2021-ben a múzeum várhatóan 5-6 fős állandó személyzettel és 6-7 fő közmunkással fog működni, hogy a hatékonyságát fenntarthassa.) 2021-ben a múzeum személyi feltételeiben jelentős változás volt az is, hogy novembertől a létszámkereten lévő munkavállalók eddigi közalkalmazotti jogviszonya munkaviszonnyá alakult át a jogszabályi változások miatt. A változás folyamata sikeresen lezajlott. Bár a munkavállalóknak lehetőségük lett volna végkielégítéssel távozni a múzeumtól, de más, megyebeli kulturális intézményekkel ellentétben a Bocskai Múzeumot egyetlen munkavállaló sem hagyta el, ami jól mutatja, hogy múzeumunk az elmúlt néhány évben olyan „munkahelyi légkört” és kedvezményrendszert (a bérezés továbbképzésekkel történő kompenzálást) alakított ki, ami mindenképpen segíti a szakképzett munkaerő helyben tar-

tását. Sajnálatos azonban, hogy a most megszüntetett közalkalmazotti bértábla szerinti előmeneteli és béremelési rendszernek jelenleg a kulturális ágazatban nincs alternatívája (életpályamodell), így néhány éven belül prognosztizálhatóan egyre kevésbé lesz perspektivikus a múzeumokban való munkavállalás, mivel a béreknek – az akár csak az inflációval arányos – emelésére semmilyen garanciát nem biztosítottak az új jogszabályok. Országosan a pályaelhagyás tehát várhatóan gyorsulni fog, ami intézményünket is érintheti. Ezt megelőzendő, 2020-ban bérfejlesztést kezdeményeztem a fenntartó önkormányzatnál, így mind az intézményvezetői bért, mind az egykori közalkalmazottak bérét sikerült megemelni. Ez utóbbira egyébként jogszabály is kötelezte a fenntartókat, de forráshiány miatt sok önkormányzat nem tudta végrehajtani a béremelést. Múzeumunk azonban – bérmaradványa terhére, a fenntartó hozzájárulásával – végrehajtotta az előírt 6%-os bértömegemelést, s ezzel érvényt szerzett a központi szabályozásnak. Véleményem szerint ez a béremelés legfeljebb a 2020-2021. esztendőre elégséges, de legkésőbb a 2022. évi költségvetés egyeztetésekor (2021 novemberében) újból felül kell vizsgálni a múzeumi munkavállalók béreit, mert azok reálértéke – az infláció növekedésével szinkron – csökkeni fog.

2. Gazdálkodás, pályázati tevékenység

A múzeum költségvetési bevételei 2020-ban meghaladták a 94 MFt-ot, ami a 2019. évi bevételeknek nagyságrendileg a duplája. A bevételek egyik része finanszírozási jellegű volt, ami az állami fenntartási támogatásból és az önkormányzati fenntartás-finanszírozásból adódott össze (összesen 62 MFt). Itt kell kiemeljük, hogy a 2020. évben kiemelkedő volt az önkormányzat fenntartás-finanszírozása, ami nagyban hozzájárult a múzeum sikeres működéséhez, szakmai teljesítménye fokozásához. A bevételek másik részét a múzeum által 2019–2020-ban szerzett pályázati és egyéb támogatások, illetve a 2020-ban befolyt működési bevételek tették ki (összesen 32 MFt). A múzeum tehát – az előző évek gyakorlatát folytatva – 2020-ban is saját maga termelte ki a bevételek 30%-át, ami a területi múzeumok körében kiemelkedő eredménynek számít, és elsősorban az intézmény jelentős pályázati- és lobbitevékenységéből következik. A bevételek (pályázati támogatások) egy részét tovább vittük a 2021. évre. A költségvetés kiadásait tekintve a bér- és járulékkiadások értéke megközelítette a 34 MFt-ot. (Ez 5 fő közalkalmazott 12 havi és 6 fő munkaszerződéses munkavállaló 9 havi személyi juttatásait jelenti.) A dologi kiadások értéke hozzávetőleg 19 MFt, a beruházásoké pedig csaknem 15 MFt volt. Jelentős maradvány került átvitelre a 2021-es esztendőre.

3. Tárgyi feltételek

A múzeum 2020-ban hat ingatlanban működött. (Ezek közül a feladatellátás állandó helyszínei voltak a Bocskai u. 11., 12., 14., 21. alatti ingatlanok, ideiglenes helyszíneként pedig a Hősök tere 19. alatti Helyi Értékek Házát és az egykori templomerőd falmaradványánál kialakított „bástyamúzeumot” használta az intézmény.) Ez több mint 1200 m² összterületű belteret és közel 2000 m² külteret (zöldterületet) jelent. Ezeket a tereket közmunkásokkal tartottuk rendben. 2020-ban sem részesültünk támogatásban az önkormányzat intézményi felújítási keretéből (amely a koronavírus járvány miatt – érthető módon – idén szűkebb volt, mint a korábbi években), így csak kisléptékű munkálatokat tudtunk elvégezni. Kisebb műemléki helyreállítást (felületképzést-festést) folytattunk például a „bástyamúzeumban” (amely bár nem tartozik a múzeum állandó feladatellátási helyei közé, de mégis feladatunknak éreztük a felújítását). A főépületben (Bocskai u. 12.) újraépítettük az északkeleti telekhatáron álló téglakerítést, amely már csaknem rádólt a hátsó telekszomszédunk területére. A 2019-ben elnyert Kubinyi-pályázat támogatásával tovább folytattuk a tavaly létrehozott (70 m²-es) kiállítótermünk fejlesztését, melyben 2021-től a Retrő-gyűjtemény állandó kiállítását fogjuk bemutatni. A termet 2020-ban egy 30 m²-es galériaszinttel bővítettük. A galéria fa oszlopaihoz 70 cm átmérőjű, 150 cm mély

beton pillérialapok készültek, hogy biztosítsák a szerkezet statikai stabilitását. A terem burkolása, festése, világítási- és tűzjelzőrendszerének a felújítása is megtörtént. A támogatásból egy új, korszerű, akadálymentes vizesblokkot is kialakítottunk az épületben. A Bocskai u. 14. alatti épületünk bővítéseként 2020-ban elkezdődött a Fejedelmi Kincstár építése is, az önkormányzat beruházásaként. Az elhúzódozó kivitelezés 2021-re fejeződik be.

5. Gyűjteménygondozás

A Bocskai Múzeum gyűjteményei folyamatosan gyarapodnak, gondozásukat a muzeális intézményekről szóló 1997. évi CXL. törvény szerint látjuk el. A legfőbb gyarapodás 2020-ban is a képzőművészeti gyűjteményünket érte: Joseph Kádár festőművész özvegye, Zsoldos Vanda a múzeumnak adta át férje művészi hagyatékának nagy részét. A mintegy 3000 tételből álló anyag feldolgozása 2021 januárjában fog elkezdődni, de az már most megállapítható, hogy az alkotások összesített becsértéke 60 és 100 millió forint közé tehető. A gyarapodás jelentőségét jól mutatja, hogy a jelenleg 17.000 körüli tárgyi gyűjteményünk e mostani szerzeménnyel közel 20.000 tételre bővült. A muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról szóló 20/2002.(X.4.) NKÖM rendelet szerint folyamatosan végezzük a műtárgyak nyilvántartásával összefüggő feladatokat. 2020-ban célul tűztük ki a tárgyi gyűjtemény revízióját, melyet az év végére csaknem teljesen befejeztünk.

6. Tudományos tevékenység

A múzeum eddigi legjelentősebb kiadványa, a tavaly megjelent „Csengők a magyar népi kultúrában” című népművészeti album után, 2020-ban egy még jelentősebb könyvet adott ki a múzeum. A „Joseph Kádár – magyar művész Párizsból” című életműkötet 320 oldalon keresztül mutatja be Hajdúszoboszló valaha élt legnagyobb festőművésze életművét. A keménytáblás borítójú, színes kiadvány 750 példányban jelent meg, melyből 250 példány angol nyelvű. (A kötet költségeinek mintegy 90%-ára a múzeum pályázati támogatásokat szerzett.) Szintén a múzeum adta ki Dr. Vincze Ferenc címzetes főjegyző „Büro-ráció. Hivatalfejlesztés Hajdúszoboszlón 1991-2015” című kötetét. A könyvkiadás mellett muzeológusaink folyamatosan végezték tudományos munkájukat, melynek eredményei a múzeum kiállításában és jövőbeni publikációiban jelennek meg.

7. Közönségkapcsolati tevékenység

A koronavírus járvány miatt a múzeum közönségkapcsolati munkája 2020-ban javarészt az online térbe helyeződött át. Megújult a múzeum honlapja, melyen interaktív elemek is helyet kaptak. Így például virtuális túrákon járhatják be a látogatók a történeti és a néprajzi állandó kiállításainkat. Az intézmény facebook profilján is folyamatos volt a tartalomfejlesztés. Az előző években alkalmazott képes-szöveges posztokat meghaladva, idén már saját készítésű videókkal is megjelentünk ezen a felületen. A frissen létrehozott múzeum baráti kör alkalmait is a weben tartottuk meg a járvány időszakában. Igyekeztünk alkalmazkodni az új helyzethez, de a múzeumok egyik legjellemzőbb sajátosságának, a személyesség (a közvetlen megismerés) élményének az átélése gyakorlatilag lehetetlenné vált a járvány alatt. A járványügyi intézkedések következtében intézményünk az év csaknem felében kénytelen volt zárva lenni (ami mind a látogatószám, mind a jegybevételre éreztette hatását). Ennek ellenére több új állandó kiállítás előkészítését elkezdtük a 2020. évben. A „Retró '70-89' – Életmódkultúra a rendszerváltás előtt” című kiállításunk tartalmi-grafikai fejlesztése csakúgy elindult, mint a „Fejedelmi Kincstár” kiállításának a létrehozása. Utóbbit illetően ki kell emelni, hogy 2020 februárjában átadásra került a Bocskai-jogar, májusban pedig a Bocskai-korona is Hajdúszoboszlóra érkezett. Élethű viaszbábuk készültek Bocskai Istvánról és Halasi Fekete Péterről, illetve a kiállítási bútorok egy része is legyártásra került. Ezek tárolása külön kihívást jelentett az épület elkészülte előtt

(a kiállítási tartalom fejlesztése ugyanis jóval szervezetebben zajlott, mint az építési kivitelezés). A 2020-ban megkezdett kiállításfejlesztő munka 2021 tavaszára fejeződik be, amikor is reményünk szerint átadhatjuk az új fejlesztéseket. A járványtól függően időszaki kiállításokat is rendeztünk idén. Az első ilyen Bódi Ildikó textilművész kiállítása volt, amit azonban megnyitni már nem volt alkalmunk, mert a járvány miatt be kellett zárni az intézményt. A trianoni békediktátum 100 éves évfordulója alkalmából kültéri kiállítást készítettünk a Helyi Értékek Háza nagyméretű üvegablakaira, így az a járvány alatt is megtekinthető volt. Bár intézményünk idén is együttműködött tankerületi központtal az iskolán kívüli szemléltető oktatás megvalósításában, de a járvány miatt sajnos elég kevés (mintegy 20) tanulócsoporthoz (összesen 350 tanulóhoz) tudtunk múzeumpedagógiai foglalkozást tartani. Ez azt jelenti, hogy az előző évek gyakorlatához képest hozzávetőleg 80%-kal csökkent a múzeumpedagógiai tevékenységünk volumene. Nem tarthattuk meg múzeumi rendezvényeinket sem, így elmaradt – többek között – a Múzeumok Éjszakája, a Zenés Nyári Esték, és a Múzeumpedagógiai Tanévnnyitó is. Részt vehettünk azonban a Szoboszlói Nyár programsorozatban, ahol nagy sikert aratott a Hajdú Őrjárat és a Hajdú Apródképző elnevezésű hagyományőrző programunk, és aktívan közreműködünk a város – Debreceni Virágkarneválra készített – virágkocsijának a tervezésében is, melynek központi eleme a Bocskai-korona volt, ami jelentősen segítette a Fejedelmi Kincstár promotálására irányuló 2020-as marketingmunkánkat.

8. Látogatottság, marketing

A múzeum látogatószáma 2020-ban nem érte el a 10.000 főt, ami az előző éves látogatottság egyharmada. A látogatók mintegy 85 %-a ingyenesen léphetett be a múzeumba (a jogszabályokból adódó kötelező kedvezményrendszer miatt). Az összes látogató mintegy 10 %-a (1.200 fő) volt diák. A külföldi látogatók aránya 5 % alatti volt. A múzeum látogatottsága nagyban függ az intézmény marketingmunkájától. 2020-tól ezen feladat ellátására külön szakembert bízunk meg, aki a múzeum termékportfóliójának az értékesítéséért felelős, szervezi az intézmény külső kommunikációját és PR tevékenységeit, ellátja a hirdetési és reklámozási feladatokat, hírgenerálást végez az online, print és elektronikus médiában. 2020-ban elkezdődött az új múzeumi ajándékbolt termékínálatának a kialakítása és megtörtént a kiállítások és műtárgyak marketing célú fotózása és filmezése is. A marketingmunka nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a múzeum szűkre szabott 2020. évi nyitva tartása alatt is minél több látogatót elérhessünk.

Hajdúszoboszló, 2021.03.17.

Dr. Bihari-Horváth László, sk.
múzeumigazgató

MUNKATERV **a Bocskai István Múzeum 2021. évi működéséhez**

BEVEZETŐ

Jelen munkaterv a képviselő-testület 2021. márciusi ülésére készült és a Bocskai István Múzeum 2021. évi munkatervét ismerteti. A jelenleg is zajló koronavírus járvány országszerte egy eddig ismeretlen, bizonytalan helyzetet idézett elő, ami nagyban megnehezíti a tervezés folyamatát. A múzeumok alapfeladatai ugyanakkor ebben a válságos időszakban sem változtak. Ennek megfelelően 2021-ben is el kell végeznünk a kulturális javak és a szellemi kulturális örökség elemeinek a tudományos, örökségvédelmi, oktatási és ismeretátadási céllal történő *gyűjtését, megőrzését, feldolgozását, kutatását, kiállítását, és közzétételét*. Tevékenységünkkel elő kell segítenünk a természeti, társadalmi, művészeti, kulturális és tudományos összefüggések kutatását, megértését, nyomon kell követnünk azok jelenkori változásait és folytonos művelődésre kell ösztönöznünk. Ennek megfelelően készült el a Bocskai István Múzeum 2021. évi munkaterve.

MUNKATERV

1. Gyűjtés

A múzeum alapfeladata a kulturális javak gyűjtése. A gyűjtés a vétel és ajándékozás jogügylete által valósul meg. A 2021. évben a tavaly a koronavírus járvány miatt elmaradt/elhúzódó gyűjtéseket szeretnénk megvalósítani. Tavaly is terveztük a felszámoló Fekete Borbála Alapítvány műtárgygyűjteménye egy részének megvásárlását. (Az anyagot eddig is múzeumunkban őriztük, letét formájában.) Kifejezetten a szoboszlói képzőművészek alkotásait szeretnénk megvásárolni. Erről már tavaly is egyeztetéseket folytattunk az alapítvány vezetőjével, de a koronavírus járvány félbeszakította ezeket az egyeztetéseket, melyeket reményünk szerint idén újból el tudunk kezdeni. Szintén tavaly kezdődött le Joseph Kádár művészi hagyatékának a „felgyűjtése”. A festőművész özvegye, Zsoldos Vanda a múzeumnak adta át férje mintegy 3000 tételből (túlnyomórészt művészeti alkotásokból) álló anyagát. Ennek a jelentős gyűjteményi egységnek a feldolgozása 2021 januárjában fog elkezdődni. Hozzávetőleg 4 munkatársunk 3 havi munkája szükséges ahhoz, hogy a gyarapodásról egy hiteles műtárgyjegyzék készüljön az ajándékozási szerződés mellékletéül. Ezt követően a kerülhet sor a szakleltárba vételre, ami ugyancsak hosszú és munkaigényes feladat. A befektetett munka azonban mindenképp megtérül, hisz az alkotások összesített becsértéke 60 és 100 millió forint közé tehető, ami jelentős vagyoni értékgyarapodást jelent a múzeum és a város számára. Jogszabály szerint a gyűjteménygyarapítás tárgyköréhez kapcsolódik a műtárgymozgatás, vagyis a múzeumi kölcsön és letét. Ezek folyamatos felülvizsgálatát ugyancsak elvégzi a múzeum.

2. Megőrzés

A felgyűjtött műtárgyak a múzeumban először nyilvántartásba kerülnek, majd elkezdődik a szakszerű gondozásuk. A megőrzés magába foglalja a műtárgyvédelmet (=állapotvédelmet), vagyis a tisztítástól a restaurálásig terjedő feladatokat, és a vagyoni védelmet is. Mindezt a tevékenységet a 2021. évben is el fogja végezni a Bocskai Múzeum. Főleg a vagyoni védelem terén tervezünk jelentős fejlesztéseket, mivel a Fejedelmi Kincstár (és egyben Nemzetközi Modern Múzeum) épületében jelentős értékek kerülnek kiállításra az idei évtől (Bocskai-korona, stb.). Már a kincstárépület tervezésekor javasoltuk videomegfigyelő rendszer kiépítését, ami a kivitelezés során meg is valósult. Magát a „kincstártermet”, illetve a központi bejáratot 2021-ben biztonsági redőnyrácsokkal is fel kívánjuk szerelni.

A múzeum 2021-ben is folyamatosan vezeti a gyarapodási naplót és a leltárkönyveket. Tavaly csaknem befejeztük a teljes tárgyi gyűjtemény (kb. 17.000 műtárgy !) revízióját, amit idén szeretnénk lezárni. Az elmúlt években folyamatos volt a tárgyi és a segédgyűjtemények nyilvántartásainak digitalizálása, amit a muzeológusok felügyelete mellett diák- és közmunkások végeztek. Így a papír formátumú leltárkönyvek adatai immár digitálisan is hozzáférhetőek, ami nagyban megkönnyíti a felhasználásukat mind kiállítási, mind publikálási célokra.

A műtárgyak megőrzését szolgálja a megfelelő raktári környezet kialakítása. 2021-ben a tavaly átvett Joseph Kádár gyűjteményi egység szakszerű elhelyezésére kell megoldást keresnünk, vagyis sort kell kerítenünk raktárunk tárolókapacitásának a fejlesztésére, új tárolóeszközök beszerzésére. Fontos lenne a kültérben (a raktárépület udvarán) tárolt nagyméretű mezőgazdasági gépek és eszközök raktározási feltételeinek a javítása. A 2019-2020-ban erre a célra a raktárépület mögött megépült műtárgydepó sokat javított a helyzeten, de sajnos nem tudta az összes műtárgyat befogadni, ezért továbbfejlesztése lenne szükséges, melyre az EMMI ún. járási pályázatának támogatása biztosíthatna anyagi fedezetet. A műtárgyak szakszerű megőrzése, tárolása akkor ideális, ha biztosított a kereshetőség lehetősége. Ehhez raktári rend szükséges, amit folyamatosan fejleszteni kell. 2021-ben új tároló egységek beszerzését tervezzük. Ezzel párhuzamosan a műtárgyak új tárolási helyeit is rögzítenünk kell a digitális nyilvántartásban. Az egész év folyamán végezni fogjuk a lekopott vagy olvashatatlan leltári számú műtárgyak beazonosítását, a leltári számok javítását, a műtárgyak polcra helyezését. Továbbra is tervezzük a múzeumi szakkönyvtárban őrzött könyvek állapotának felmérését, sürgős esetben (pl. pénz megjelenése esetén) a könyvek tisztítását, kezelését.

A műtárgyak megőrzését nagyban segíti a műtárgyvédelem, vagyis a kulturális javak minél jobb állapotának fenntartása. A raktárrendezéssel együtt járó állapotfelmérés során folyamatosan szondázzuk, hogy a műtárgyak (pl. a Joseph Kádár gyűjteményi egység darabjai) igényelnek-e bármilyen beavatkozást. Folyamatosan végezzük a raktárban lévő műtárgyak tisztítását, melyek közül a kiállításokra szánt műtárgyak élveznek elsőbbséget. Így 2021-ben a megújuló Retró-kiállítás, az újrendezett Nemzetközi Modern Múzeum, a Joseph Kádár és a Rácz György Emlékiállítások, és a Fejedelmi Kincstár kiállítási tárgyait tisztítjuk meg, és szükség szerint konzerválásukat, restaurálásukat is előirányozzuk.

3. Feldolgozás, kutatás

A múzeum tudományos szakemberei, a muzeológusok folyamatosan végzik a múzeumi gyűjtemények feldolgozását, kutatását. A múzeumigazgatónak fontos feladata a többi muzeológus kutatási témájának kijelölése és a külső kutatók megnyerése a múzeumban őrzött műtárgyak, vagy egyéb ismeretek (hajdúszoboszlói helyi értékek, szellemi kulturális örökség) kutatása és publikálása érdekében. Ennek megfelelően, 2021-ben tervezzük elindítani azt a nagyszabású kutatást, melynek célja Hajdúszoboszló új városmonográfiájának a létrehozása. A tudományos munkába szerzőként és lektorként regionális és országos kutatóhelyek (egyetemek, múzeumok, levéltárak) szakembereit tervezzük bevonni, hogy a monográfia a lehető leghitelesebb módon mutathassa be a város történetét és számos egyéb vonatkozását. A kutatómunka első lépése a megalkotandó mű funkcióinak, céljának meghatározása. A város történetének feldolgozása nem lehet „tudományosan öncélú”, az olvasó számára „holt ismeretet” nyújtó, hanem gyakorlati életben is hasznosítható munka kell, hogy legyen, de anélkül, hogy mindez a szakmai követelmények, a tudományos hitelesség rovására érvényesülne. Ebből kiindulva a következő szempontokat fogjuk érvényesíteni a monográfia szerkesztése során:

- Adjon Hajdúszoboszló múltbéli fejlődéséről, adottságainak, hagyományainak részleteiről és összefüggéseiről olyan alapos ismereteket, fontos információkat, melyek – az előzmények, a településen felhalmozott anyagi és szellemi értékek megismertetése ré-

vén – segítik a település vezetését, gazdasági, kulturális, vallási (stb.) intézményeit, valamint vállalkozóit hosszú távú, stratégiai jelentőségű döntéseik szakmai megalapozásában.

- Szolgálja a város polgárainak lokálpatrióta érdeklődését, lokális identitása erősítését, és az iskolai oktatást.
- Mivel ezt Hajdúszoboszló turisztikai adottságai indokolják, a monográfia alapozza meg egy rövid, népszerű formában megírt, jól illusztrált – idegen nyelveken is kiadható – rövidebb „városismertető könyv” összeállítását, mely segíti az idegenforgalmi bevételek növelését. A monográfia legyen felhasználható az önreprezentációhoz, városmarketinghez.
- Szakmai alapossága és színvonala révén legyen rangos tudományos munka, mely a település sajátosságainak bemutatása, múltjának, funkcióinak teljességre törekvő feltárása révén jelentős mértékben járuljon hozzá az ország történetének, néprajzának (stb.) teljesebb megismeréséhez.

Ezek az elvárások nagyrészt meghatározzák a monográfia tartalmi és formai követelményeit is. A fenti célokat csak egy tudományos igénnyel, hivatásos régészek, történészek, néprajzkutatók, egyéb tudományos szakemberek által megírt munka szolgálhatja, amely:

- időben (lakott település első történeti/régészeti nyomaitól a napjainkig) és tematikailag (természeti adottságok, demográfiai és társadalmi viszonyok, gazdasági fejlődés, életkörülmények, életmód, városigazgatás, politikai viszonyok, egyesületek, kultúra, sport stb.) a teljesség igényével, komplex módon tárja fel Hajdúszoboszló történetét;
- bemutatja Hajdúszoboszló járási központi szerepét, illetve kapcsolódását a régió központjához, Debrecenhez; viszonyát magával a tágabb régióval, összehasonlítva más (hajdú)városokkal, érzékeltetve ezzel fejlődési sajátosságait, a magyar településszerkezetben elfoglalt helyét;
- az eddigi feldolgozások (pl. korábbi városmonográfiák) felhasználásával, a levéltári és nyomtatott források, tárgyi emlékek, teljes körű feltárását célzó, az oral history lehetőségeit is kiaknázó alap kutatásokra épül, mely a kötet tudományos apparátusában (irodalom, jegyzetek, mutatók) is megjelenik;
- stílusa szakszerű és olvasható, a kötet gazdagon illusztrált (térképek, fotók, rajzok, táblázatok, dokumentumkópiák stb.), megjelenését tekintve igényes, a városhoz méltó színvonalú legyen.

A városmonográfia szerkesztésének nagy munkáját a 2021-es év második felében kezdenék el (miután a múzeum átadta a Fejedelmi Kincstárat) és vélhetően 1-5 éven keresztül folytatnák az erőforrások rendelkezésre állásától függően.

4. Kiállítás

A tavalyi munkatervben részletesen bemutattuk a Fejedelmi Kincstár kiállítási tervét, amit e helyen nem ismételünk meg újból. Az épület elhúzódó kivitelezése miatt feltehetően csak 2021. március 1-jén kezdhetünk hozzá a kiállítás rendezéséhez. (A kiállítási eszközök nagy része már 2020-ban beszerzésre került, így fel tudtuk gyorsítani az előkészítő munkát, ami némileg kompenzálja a kivitelezés okozta csúszásokat.) Ugyan a koronavírus járvány esetleges harmadik hulláma keresztülhúzhatja terveinket, mégis arra készülünk, hogy pünkösdkor (május 20-23.) vagy legkésőbb a Múzeumok éjszakáján (június 26.) megnyithatjuk a kiállítást.

A Fejedelmi Kincstárral egy épületben lévő Nemzetközi Modern Múzeum és Ráczy György Emlékkiállítás ugyancsak megújul 2021-ben. A Modern Múzeum anyagát a Joseph Kádár művészi hagyatékából kapott alkotásokkal egészítjük és külön teremben emlékezünk meg magáról a festőművészről is. A művészeti kiállítások megnyitójához kísérőprogramként szeretnénk megszervezni Joseph Kádár emléktáblájának az avatását és életműköteté könyvbemutatóját is. Az újrarendezett művészeti kiállításokat a Fejedelmi Kincstár átadása után tervezzük megnyitni, ami lehetővé teszi, hogy rendezvényfűzér szerűen összefűzzük a különböző eseményeket, s akár egy többnapos rendezvény, például Múzeumi Napok keretében nyissuk újra intézményünket. A célunk mindenképpen az, hogy a turisztikai szezonra az összes új kiállításunk látogatható legyen.

2021-ben hozzávetőleg 20 millió forintból újul meg a Retró-kiállítás is (az ehhez szükséges forrás nagyrészt egy elnyert Kubinyi-támogatásból áll a rendelkezésünkre). Ennek előkészítését is elkezdtünk már 2020-ban. Az új kiállítás elsősorban az 1970-es, 1980-as évek életmódját kívánja bemutatni. Különösen hangsúlyos témaként jelenítjük meg a lakáskultúrát és a kialakuló fogyasztói mentalitást, de természetesen nem hiányozhat a Kádár-korszak diktatórikus rendszerének történeti kritikája sem, hiszen semmiképpen nem szándékunk, hogy egy letűnt történelmi korszak iránt nosztalgiát ébresszünk a látogatókban. A Retró-kiállítást ugyancsak a Fejedelmi Kincstár és a művészeti kiállítások átadásának az időszakában (2021 tavaszán) szeretnénk megnyitni.

A koronavírus járvány miatt az év első felében vélhetően nem lesz lehetőségünk időszaki kiállítás rendezésére. Nyáron a turista szezon miatt megnövekedett forgalom miatt lenne nehéz időszaki kiállításokat nyitni, így idén csupán őszre tudunk tárlatot szervezni. Konkrétan 2021. októberében tervezzük megnyitni Bódi Ildikó textilművésznek a – tavaly a koronavírus járvány miatt elmaradt – kiállítását.

5. Közzététel

A múzeum alapvető feladata az általa őrzött kulturális javak, illetve a hozzájuk kapcsolódó ismeretek és összefüggések közzététele. Tulajdonképpen ide sorolható a fentebb már részletesen ismertetett publikáció és kiállítás is. Emellett azonban múzeumpedagógiai tevékenységgel és rendezvényekkel is közzé lehet tenni a múzeumi tartalmakat.

A múzeum folytatni fogja az együttműködést a Berettyóújfalui Tankerületi Központtal, amely nagyban támogatja a városi és térségi iskolák múzeumpedagógiai foglalkozásokon való részvételét. Ennek megfelelően intézményünk idén is az óvodások, az általános és középiskolások számára tervez foglalkozásokat tartani, de ezekre a koronavírus járvány miatt csak az év második felében kerülhet sor.

A múzeum a következő rendezvények megvalósítását tervezi 2021-ben (azzal a megjegyzéssel, hogy terveinket nagyban módosíthatja a koronavírus járvány):

2021. május 20-23. – „Pütkösdí múzeumi napok” (Fejedelmi Kincstár átadója, megújult Nemzetközi Modern Múzeum átadója, új Retró-kiállítás megnyitása, emléktábla avatása, könyvbemutató, stb.)

2021. június 26. – Múzeumok éjszakája (a Pütkösdí múzeumi napok koronavírus járvány miatti esetleges meghúszulása esetén új fejlesztések átadása, egyéb esetben az új fejlesztések népszerűsítését célzó programok)

2021. július 17. – Zenés nyári esték I. (rock)

2021. július 31. – Zenés nyári esték II. (blues)

2021. augusztus 14. – Zenés nyári esték III. (jazz)

2021. július-augusztus – részvétel a Szoboszlói Nyár programjain (Hajdú Őrjárat)

2021. október 15. – Bódi Ildikó textilművész időszaki kiállításának megnyitója

2021. október-november – őszi múzeumpedagógiai évad

2021-ben is folyamatosan működtetjük a múzeum baráti kört.

6. Forrásteremtés

Jelen, szakmai beszámolóban nem célja az intézményi költségvetés ismertetése, mivel azt a fenntartó megismerhette a 2021. évi költségvetési rendelet megalkotásakor. A múzeum a képviselő-testület által jóváhagyott költségvetés szerint gazdálkodik. Ezért itt csak röviden azokra a pályázati forrásokra térek ki, melyeket az év folyamán tervezünk megszerezni. Az önkormányzat Kulturális, Sport és Turisztikai pályázati alapjából a Zenés nyári esték és a Lituus Quintett előadásaira szeretnénk támogatást szerezni. A Nemzeti Kulturális Alaphoz 2021-ben is tervezünk pályázatokat benyújtani, hogy a jövőbeni időszak kiállításokra, kiadványokra forrást teremthessünk. Idén is pályázni tervezünk az Emberi Erőforrások Minisztériumának járás-székhely múzeumi támogatására, melyből ugyancsak az intézmény szakmai munkáját (műtárgyvédelmet, digitalizálást) segítő eszközök beszerzését szeretnénk megvalósítani. Szintén a minisztériumhoz szeretnénk beadni Kubinyi-támogatási kérelmet, hogy tovább folytathassuk a kiállítóterek infrastruktúrájának a megújítását.

2021. március 17.

Dr. Bihari-Horváth László, sk.
múzeumigazgató